

YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA MURİS MUVAZAASI OLARAK DEĞERLENDİRİLMİYEN İŞLEMLER

Dilan CAN BAYHAN¹

Öz

Çalışmamızda, muvazaanın uygulamada en çok karşılaşılan türü olan muris muvazaası kavramı incelenmiştir. Muris muvazaası, miras bırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla, mirasçılardan biri veya üçüncü bir kişiye aslında bağışlamak istediği taşınmazı, satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile muvazaalı olarak devretmesidir. Muris muvazaası, kanunda düzenlenmemiş, bilimsel görüşler ve Yargıtay içtihatları ile şekillenmiştir. Çalışmamızın da ana kaynağını oluşturan 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı, muris muvazaası kavramını şekillendiren en önemli içtihattır. Muris muvazaası unsurlarını taşımayan işlemler, muris muvazaası kapsamında dava edilemeyeceğinden önem arz etmektedir. Çalışmamızın konusunu oluşturan muris muvazaası olarak değerlendirilmeyen işlemler Yargıtay kararları içtihatlarıncı somutlaştırılmış ve geliştirilmiştir.

Çalışmamızda ilk olarak genel olarak muris muvazaası kavramına değinilmiştir. Bu kapsamda muris muvazaasının tanımı, muris muvazaasının unsurları, 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı incelenmiştir. Ardından çalışmamızın ana konusu olan muris muvazaası olarak değerlendirilmeyen işlemler Yargıtay kararları ışığında tek tek tespit edilip inceleme konusu yapılmıştır. Çalışmamızda 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı esas alınmış ve bilimsel görüşler ile birçok Yargıtay kararından yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Muvazaa, nispi muvazaa, muris muvazaası, muris muvazaası olarak değerlendirilmeyen işlemler.

Jel Kodları: K11, K30, K39

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk ABD, E-posta: av.dilancanbayhan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5889-3580.

TRANSACTIONS THAT ARE NOT CONSIDERED AS TESTATOR COLLUSION BY EVALUATING THE SUPREME COURT DECISIONS

Abstract

In our study, the concept of testator collusion, which is the most common type of collusion in practice, has been examined. Testator collusion is the collaborative transfer of the immovable that the inheritor wishes to donate to one of his heirs or a third person, in order to smuggle goods from his heirs, with a contract of sale or maintenance until he dies. Testator collusion, was not regulated in the law, but was shaped by scientific opinions and the jurisprudence of the Supreme Court. The decision of the Supreme Court Jurisprudence Unification Board, dated 01.04.1974 and numbered 1/2, which constitutes the main source of our study, is the most important jurisprudence that shapes the concept of testator collusion. Transactions that do not carry the elements of the testator collusion are important since they cannot be sued within the scope of the testator collusion. Transactions that are not considered as testator collusion, which constitute the subject of our study, have been embodied and developed by the jurisprudence of the Supreme Court decisions.

In our study, we first touched on the concept of testator collusion in general. In this context, the definition of the testator collusion, the elements of the testator's collusion, the Jurisprudence Unification Board Decision dated 01.04.1974 and numbered 1/2 were examined. Then, the main subject of our study, the transactions that are not considered as testator collusion, were determined and examined one by one in the light of the Supreme Court decisions. In our study, the decision of the Jurisprudence Council dated 01.04.1974 and numbered 1/2 was taken as a basis and scientific opinions and many Supreme Court decisions were used.

Keywords: Collusion, relative collusion, testator collusion, transactions that are not considered as testator collusion.

Jel Codes: K11, K30, K39.

1. GİRİŞ

Muvazaa kavramı irade ile beyan arasındaki uyumsuzluktur. Taraflar, aralarında akdettikleri sözleşmeye ilaveten, yapmış oldukları sözleşmenin hiç hüküm doğurmaması veya başka bir sözleşmenin hüküm doğurması amacıyla gizli bir sözleşme daha yapmaktadırlar. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK)'da düzenlenen muvazaa kavramı mutlak ve nispi muvazaa olarak ikiye ayrılmaktadır.

Türk Hukukunda muvazaa davalarının büyük bir kısmını, muris muvazaası oluşturmaktadır. Ülkemizde miras bırakanlar, sosyo-ekonomik sebepler ile muvazaalı işlem yapma eğilimindedirler. Miras bırakan, özellikle yaşlandığı için, yaşadığı ve kendisine destek olan kişilerden kolay etkilenmekte ve mirasını bu kişilere bırakmak veya öfke duyduğu kişilere ceza verme veya çok sevdiği kişilere haksız kazanç sağlamak için muvazaalı işlemlerde bulunabilmektedir. Miras bırakanın genellikle malvarlığını, kız çocuklarından veya miras bırakanın birden fazla evlilik yapması halinde ilk evliliğinden olan çocuklarından mahrum etme niyetinde olduğu görülmektedir.

Türk Borçlar Kanununda düzenlenen muvazaa kavramı dışında muris muvazaasına ilişkin kanuni bir düzenleme bulunmamaktadır. Muris muvazaası kavramı, kanunda düzenlenmemesine rağmen bu kavramın bilimsel görüşler ve Yargıtay içtihatları ile şekillendiği tespit edilmektedir. Muris muvazaası kavramı ile ilgili en önemli içtihat 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu Kararıdır(YİBK).

01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu Kararı ile muris muvazaasının tanımı ve şartları belirlenmiştir. Muris muvazaası, miras bırakanın, lehine yarar sağlamak istediği mirasçılarında biri veya üçüncü bir kişiye, tapuya kayıtlı olan taşınmazını gerçekte bağışlamak istediği halde satış sözleşmesi yapmış gibi gösterip temlik etmesidir. Bu tanımın ışığında muris muvazaası olarak değerlendirilmeyen işlemler Yargıtay içtihatları ile belirlenmiş ve şekillenmiştir. Yukarıda belirtilen İBK kararı ve doktrindeki görüşler ile muris muvazaası olarak nitelendirilmemesi gereken işlemlerin belirlenmesi, çalışmamızın ana konusunu oluşturmaktadır.

2. GENEL OLARAK MURİS MUVAZAASI

2.1. Muris Muvazaasının Tanımı

Muvazaa kavramı, tarafların aralarında yaptıkları sözleşmenin hiç hüküm doğurmaması veya görünürdeki sözleşme dışında başka bir sözleşmenin hüküm doğurması hususunda anlaşmalarıdır. Muvazaalı sözleşmenin hiç hüküm doğurmaması mutlak muvazaa, görünürdeki sözleşmenin arkasına başka bir sözleşmenin gizlenmesi durumu nispi muvazaa olarak adlandırılmaktadır. Muris muvazaası ise, görünürdeki sözleşmenin arkasında gizlenen gizli bir sözleşme olmasından dolayı TBK'nun 19. Maddesinde düzenlenen nispi muvazaanın özel bir türü olarak kabul edilmiştir².

² OĞUZMAN Kemal/ ÖZ Turgut (2013). "Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1", Vedat kitapçılık, 11. Bası, s. 130; NOMER Haluk Nami (2013). "Borçlar Hukuku Genel Hükümler", Beta Yayınları, 13. Bası, s. 73;

Muris muvazaası, miras bırakanın mirasçılardan birine veya üçüncü bir kişiye terekeden mal kaçırmak amacı ile aslında bağışlamak istediği taşınmazını sanki bir satış sözleşmesi yapmış gibi göstererek temlik etmesi olarak tanımlanabilir³. Muris muvazaasında, miras bırakanın mirasçılarını aldatma ile onlardan mal kaçırmak amacı bulunmaktadır. Miras bırakanın asıl gayesi, mirasçılardan biri veya üçüncü bir kişiye taşınmazını bağışlamak olmasına rağmen ilerde mirasçılarının tenkis davası açarak taşınmaz üzerindeki miras paylarını almalarını önlemek ve mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla bağışlama gayesini satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi yapma görüntüsü arkasında gizlemektedir. Miras bırakanın mirasçılardan biri veya üçüncü bir kişiyle yapmış olduğu görünürdeki işlem olan satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi, tarafların gerçek iradelerine uygun olmaması sebebiyle muvazaalı olduğu için geçersizdir. Taraflar arasındaki gizli sözleşme olan bağışlama sözleşmesi ise şekil şartlarına uygun olmaması nedeniyle geçersizdir⁴.

Muris muvazaası kavramının kanunda düzenlenmediği ve Yargıtay içtihatları ile hukukumuzda kabul edildiği yukarıda belirtilmişti. Bu kavram ile ilgili olarak Hukuk Genel Kurulu ile Yargıtay 2. Hukuk Dairesi arasındaki içtihat aykırılıkları bulunmaktadır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararlarında, miras bırakanın muvazaalı işlemlerini dava etme hakkı saklı pay sahibi olsun olmasın bütün mirasçılara tanınmışken Yargıtay 2. Hukuk Dairesi kararlarında, dava etme hakkı sadece saklı pay sahiplerine tanınmıştır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararlarında muris muvazaasına ilişkin tenkis ve mirasta iade ile ilgili hükümlerin sadece geçerli tasarruflara uygulanabileceğini kabul ederken, Yargıtay 2. Hukuk Dairesi miras bırakanın muvazaalı davranışının TMK m. 669/2 gereğince o taşınmazı iade etmekten ayrık tuttuğu anlamına geldiğini kabul etmiştir⁵. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu, 1 Nisan 1974 tarihinde vermiş olduğu 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ile Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararını benimseyerek bu tartışmaya son vermiştir⁶.

2.2. 01.04.1974 Tarihli 1/2 Sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı (YİBK)

Hukukumuzda muris muvazaası kavramını kazandıran 01.04.1974 tarihli 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında⁷, bir işlemin, muris muvazaası olarak nitelendirilebilmesi için

KILIÇOĞLU Ahmet (2011). “Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, Turhan Kitabevi, 15. Baskı, s. 167; REİSOĞLU Safa (2006). “Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, Beta Basım, 18. Bası, s. 85; EREN Fikret (2012). “Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, Yetkin Yayınları, 14. Baskı, s. 349.

³ EVİZ Esra (2019). “Muris Muvazaası”, Onikilevha yayınları, 1. Bası, s. 47; TEKDOĞAN Aydın (2021). “Muris Muvazaası Nedeniyle Tapu İptal ve Tescil Davaları”, Seçkin Yayıncılık, 4. Bası, s. 105; SERT SÜTÇÜ Selin (2018). “Miras Bırakanın Muvazaalı Hukuki İşlemleri ve Sonuçları”, Seçkin Yayıncılık, 1. Bası, s. 63; RUHİ Canan/ RUHİ Ahmet Cemal (2017). “Muris Muvazaası”, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, s. 231; TOPUZ Murat (2016). “Yargıtay Kararları Işığında Muris Muvazaasının Varlığını Gösteren Emareler”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 15 (2), s: 709-727, s. 711.

⁴ SERT SÜTÇÜ, s. 69; EVİZ, S. 113.

⁵ EVİZ, s. 50.

⁶ KAYHAN Fahrettin (2000). “Taşınmaz Mülkiyetinin Naklinde Muris Muvazaası”, Ankara Barosu Dergisi, 2000-3, s:177-197, s. 177.

⁷ “Bir kimsenin; mirasçısını miras hakkından yoksun etmek amacıyla, gerçekte (bağışlamak istediği tapu sicillinde kayıtlı taşınmaz malı hakkında tapu sicil memuru önünde iradesini Satış doğrultusunda açıklamış olduğunun gerçekleşmiş bulunması halinde, saklı pay sahibi olsun ya da olsun miras hakkı çığneden tüm mirasçılarının, görünürdeki satış sözleşmesinin Borçlar Kanununun 18. maddesine dayanarak muvazaalı

belirli şartların varlığını zorunlu tutmuştur. Buna göre muris muvazaasına ilişkin şu ilkeleri belirlemiştir;

Miras bırakanın tapuya kayıtlı bir taşınmazının bulunması gerekmektedir. Miras bırakanın tasarrufta bulunurken mirasçılarında veya terekeden mal kaçırma amacı gütmesi gerekmektedir. Miras bırakanın, Tapu Sicil Memuru önünde tapuya kayıtlı taşınmaz malının satışına yönelik iradesini beyan etmesi gerekmektedir. Miras bırakanın görünürdeki iradesi olan satış sözleşmesi, TBK m. 19'a göre muvazaalı olduğundan dolayı geçersiz olacaktır. Gizli irade olan bağış sözleşmesi ise şekil şartlarından yoksun bulunması nedeniyle geçersiz sayılacaktır.

Söz konusu davada saklı payı olan ve olmayan bütün mirasçılar davacı olabileceklerdir. Mirasçılara bu hak, külli halef sıfatıyla değil, üçüncü kişi sıfatıyla kendi hakları ihlal edildiği için verilmiştir. Muris muvazaasının konusu sadece taşınmazın devrine ilişkin olabileceğinden davacıların açacakları bu dava, tapu sicilinin düzeltilmesi davası olarak adlandırılmaktadır ve bu davanın zamanaşımına tabi olmayacağı kabul edilmiştir⁸.

2.3. Miras Bırakanın Muvazaalı Hukuki İşlemlerinin Unsurları

Muris muvazaası, görünürdeki işlem olan satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi ardında gizlenmiş olan bir bağışlama sözleşmesi bulunmasından dolayı görünürdeki işlem ve gizli işlemin farklı olması sebebiyle nispi muvazaa olarak değerlendirilmektedir. Muris muvazaası, nispi muvazaa olarak değerlendirilmesinden dolayı görünürdeki işlem, muvazaa anlaşması, mirasçılardan mal kaçırma amacı ve gizli işlem olmak üzere 4 unsurdan oluşmaktadır⁹.

2.3.1. Görünürdeki İşlem

Muvazaalı işlemlerde görünürdeki işlem, tarafların gerçek iradelerine uymayan, üçüncü kişileri yanıltmak amacıyla yapılan işlemlerdir. Muris muvazaasında görünürdeki işlem, miras bırakanın mirasçılarını aldatmak ve mal kaçırmak amacıyla mirasçılardan biri veya üçüncü bir kişiyle yapmış olduğu ve tarafların gerçek iradelerine uymayan, hüküm ve sonuç doğurmasını istemedikleri işlemdir¹⁰.

Miras bırakanın üçüncü kişi veya mirasçılardan biri ile yapmış olduğu görünürdeki işlem, mirasçılarını aldatmak ve mirasçılardan ve terekeden mal kaçırmak için gerçekte yapmış oldukları sözleşmeyi gizlemeyi amaçlamaktadır. Muris muvazaasında en çok rastlanan görünürdeki işlemler satış ve ölünceye kadar bakma sözleşmeleridir¹¹.

olduğunu ve gizli bağış sözleşmesinin de şekil koşulundan yoksun bulunduğunu ileri sürerek dava açabileceklerine ve bu dava hakkının geçerli sözleşmeler için söz konusu olan Medeni Kanununun 507. ve 603. maddelerinin sağladığı haklara etkili olmayacağına, Yargıtay İçtihatları Birleştirme (Büyük Genel Kurulunun 1/4/1974 günlü ikinci toplantısında oyçokluğuyla karar verildi.” (https://www.sinerjimevzuat.com.tr e.t. 17.01.2021)

⁸ UYAR HATİPOĞLU Zeynep (2017). “Yargıtay İçtihatlarına Göre Muris Muvazaasında Miras Bırakanın Asıl İradesinin Tayini”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 22, Sayı: 36, s. 109-135, s. 117.

⁹ EVİZ, s.55.

¹⁰ EVİZ, s. 55; SERT SÜTÇÜ, s.64.

¹¹ TEKDOĞAN, s. 109.

Muris muvazaasında görünürdeki işlem, mirasçıları aldatmayı amaçladığı için kanunun öngördüğü şekil şartlarına uygun olarak yapılmaktadır. Ancak TBK m. 19 gereğince tarafların gerçek iradeleri, görünürdeki işlemin hüküm ve sonuç doğurmaması doğrultusunda olduğu için görünürdeki işlemin geçersiz olduğu kabul edilmelidir¹². Bu geçersizlik kesin hükümsüzlük olarak sonuç doğurmaktadır¹³.

2.3.2. Muvazaa Anlaşması

Muvazaa anlaşması, tarafların (miras bırakan ile üçüncü kişi veya mirasçılarından biri) görünürdeki işlemin mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla yapıldığı ve bu nedenle görünürdeki işlemin aralarında hüküm ve sonuç doğurmayacağı; asıl sonuç doğurmak istedikleri işlemin gizli işlem olduğuna yönelik yapmış oldukları anlaşmadır¹⁴.

Muvazaa anlaşması herhangi bir şekil şartına bağlı olmadığından sözlü veya yazılı yapılabilecektir. Bu anlaşma miras bırakan tarafından yapılabileceği gibi temsilcisi tarafından yapılabilir. Muvazaa anlaşmasının, görünürdeki işlemin yapılmasından önce veya en geç görünürdeki işlemle birlikte yapılması gerekmektedir¹⁵.

2.3.3. Mirasçılardan Mal Kaçırma Amacı

Muris muvazaasının söz konusu olabilmesi için miras bırakanın, mirasçılarından mal kaçırma amacı bulunması gerekmektedir¹⁶. Miras bırakanın, muvazaalı işlemi mirasçılarından biri ile yapıyorsa diğer mirasçıları, üçüncü kişi ile yapıyorsa bütün mirasçıları aldatma amacı aranır. Miras bırakanın mirasçıları yerine, üçüncü kişileri aldatma niyeti ile işlem yapması halinde taraf muvazaası söz konusu olacaktır¹⁷.

Miras bırakanın, muvazaalı işlemi yaptıktan sonra evlat edindiği, ana rahmine düşen veya murisle evlenen kişiler de miras bırakanın mirasçısı olarak muvazaalı işlemden etkilendikleri için muris muvazaası kapsamında iptal davası açma hakları olacaktır¹⁸.

2.3.4. Gizli İşlem

Gizli işlem, başka bir deyişle tarafların gerçekte yapmak istedikleri ancak başka bir işlemin arkasına gizledikleri işlem olan gizli işlem, muris muvazaasında bağışlama sözleşmesidir¹⁹. Miras bırakan, gerçekte muvazaaya konu taşınmazını bağışlamak istediği halde, mirasçılarından mal kaçırmak ve bu kazandırmayı tenkisten kurtarmak için bu işlemi

¹² EVİZ, s. 56.

¹³ İNCİ Onur (2019). “Yargıtay Uygulamasında Muris Muvazaası”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 44.

¹⁴ SERT SÜTÇÜ, s. 65.

¹⁵ AKCAN Gözde (2019). “Muris Muvazaası”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 9.

¹⁶ UYAR HATİPOĞLU, s. 121.

¹⁷ BERKTAŞ Esra, “Muris Muvazaası”, https://www.berktas.av.tr/file/pdf/Muris%20Muvazaas%C4%B1_1.pdf, s. 5.

¹⁸ SERT SÜTÇÜ, s. 66.

¹⁹ İNCİ, s. 46.

görünürdeki işlem olan satış sözleşmesinin arkasına gizlemektedir. Burada mirasçılardan gizlenen husus, sözleşmenin niteliğidir²⁰.

Gizli işlem, tarafların iradelerine uygundur. Gizli işlem, kanunda belirtilen şekil kurallarına uygun olarak yapılırsa geçerli olacaktır. Bu işlemin görünürdeki muvazaalı işlemin arkasına gizlenmiş olması, onu geçersiz kılmaz²¹.

3. YARGITAY KARARLARI IŞIĞINDA MURİS MUVAZAASI OLARAK DEĞERLENDİRİLMİYEN İŞLEMLER

01.04.1974 tarihli 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı uyarınca muris muvazaasının konusu miras bırakanın adına kayıtlı tapulu taşınmazların temlikidir. Bu şartı sağlamayan işlemler muris muvazaası olarak değerlendirilemeyecek ve bu gerekçeye dayalı olarak iptal edilemeyecektir. Ancak şartların bulunması halinde TBK m. 19 gereğince genel muvazaa nedeniyle iptal kararı verilebilecektir. Buna göre görünürdeki satış sözleşmesi muvazaa nedeniyle hükümsüz olacağından dolayı, gizli işlem olan bağışlama sözleşmesi, şartları sağlanması halinde geçerli olup tenkisi talep edilebilecektir²².

3.1. Taşınırın Devri İşlemleri

Taşınır mallar, niteliği itibariyle taşınabilen eşyalar ve edinmeye elverişli ve taşınmaz mülkiyeti kapsamına girmeyen doğal güçlerdir²³. Taşınır malların devri zilyetliğin devri ile gerçekleşmektedir (TMK m. 763). Taşınır malın devrinin gerçekleşebilmesi için zilyetliğin devreden kişinin taşınır mal üzerinde tasarruf yetkisinin bulunması zorunludur. Zilyetliğin devrinin mülkiyeti geçirebilmesi için ise, tarafların bu konuda anlaşmış olmaları gerekmektedir. Taşınır malların devrine ilişkin sözleşmeler kural olarak şekle tabi değildir²⁴.

Taşınır malların mirasçılardan mal kaçırma gayesiyle muvazaalı olarak devri, muris muvazaası kapsamında değerlendirilmemektedir. Miras bırakanın mal kaçırmak için gerçekte bağışlamak istediği taşınır malını muvazaalı işlemle satış sözleşmesi olarak göstermesi halinde, görünürdeki işlem olan satış sözleşmesi muvazaa nedeniyle geçersiz olsa dahi, gizli işlem olan taşınır malın bağışlama sözleşmesi şekle bağlı olmadığından geçerli sayılacaktır²⁵. Taşınır malın bağışlanan kişiye teslimi ile taşınır malın devri geçerli olarak gerçekleşmiş

²⁰ EVİZ, s. 63.

²¹ UYAR HATİPOĞLU, s. 120; TEKDOĞAN, s. 124.

²² EVİZ, s. 86.

²³ OĞUZMAN Kemal/SELİÇİ Özer/OKTAY ÖZDEMİR Saibe (2014). "Eşya Hukuku", Filiz Kitabevi, 17. Baskı, İstanbul, s. 733; ERTAŞ Şeref (2012). "Eşya Hukuku", Barış Yayınları, 10. Baskı, İzmir, s. 473; AKINTÜRK Turgut (2009). "Eşya Hukuku", Beta Yayın, 1. Basım, İstanbul, s. 579.

²⁴ OĞUZMAN/ÖZ, s. 736; ERTAŞ, s. 475; AKINTÜRK, s. 584.

²⁵ "Şu durumda, taşınmazların şekil şartına bağlı olmaksızın elden bağışlanabilme olanağı bulunmadığı halde; taşınır mallar ve alacakların zilyetliğinin devri konusunda bir geçerlik şekli öngörülmediğinden, hukuken taşınır eşya niteliğinde sayılan değerlerin bağışlanması ya da bağış amacıyla bedelsiz olarak devredilmesi işlemi hukuken geçerlidir. O halde; taşınır mal, alacak ve haklarda muvazaa iddiasının dinlenmesi olanaklı değildir." (Y. 11. HD. E: 2017/ 2861, K: 2017 / 4477, T: 18.09.2017) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 20.01.2021)

olacaktır²⁶. Bu nedenle taşınır malın devrinin muris muvazaası gerekçesiyle iptaline karar verilmesi mümkün değildir.

Miras bırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla yaptığı muvazaalı taşınır devirlerindeki bu genel kuralın istisnası gizli işlemin şekle bağlı olmasıdır²⁷. Trafik siciline kayıtlı araç ve traktörler, taşınır mal olmakla beraber sicile kayıtlı ise bu araçların devri noter önünde resmi şekil ile yapılmasına bağlıdır (KTK m. 20/d). Miras bırakanın alacaklıdan mal kaçırmak amacıyla sicile kayıtlı aracını, satış sözleşmesi yapmış gibi gösterip bağışlama sözleşmesi yapması halinde, diğer şartlar da mevcut ise, işlemin muvazaa iddiasıyla iptalinin istenmesi mümkündür²⁸. Bu halde görünürdeki işlem olan araç satış sözleşmesinin muvazaa nedeniyle, gizli işlem olan bağışlama sözleşmesinin ise şekil şartı yokluğundan geçersiz olduğuna karar verilebilir²⁹.

Sonuç olarak, 1.4.1974 tarih ve 1/2 sayılı YİBK'da muris muvazaasına dayanan uyuşmazlıkların sadece tapulu taşınmazların devrini kapsadığı belirtilmiştir³⁰. Buna uymayan hallerde mirasçıların, ancak genel hükümlere göre iptal davası açabilecekleri kabul edilmelidir³¹.

3.2. Tapusuz Taşınmazların Devri

Taşınır mallarda olduğu gibi tapusuz taşınmazların devri de, muris muvazaası kapsamında değerlendirilmemektedir³². Tapusuz taşınmazlar, devre konu olduğunda taşınır mal kabul edilmektedirler. Taşınır malların devri yalnızca zilyetliğin devri ile gerçekleştiğinden, tapusuz taşınmazlar da taşınır mal sıfatında olacaklarından zilyetliğin devri ile tapusuz taşınmazların devir işlemi gerçekleşecektir. Bu durumda, tapusuz taşınmazların devrine ilişkin sözleşmeler, hiçbir şekil şartına bağlı olmayacaktır.

Tapusuz taşınmazların devrinde devir zilyetliğin devri ile gerçekleşeceğinden, tarafların yapmış oldukları sözleşme tarafların iradelerine uygun bulunmadığı ve muvazaa bulunduğu gerekçesiyle kesin hükümsüzlük³³ nedeniyle geçersiz olsa dahi tarafların irade ve beyanlarına

²⁶ SERT SÜTÇÜ, s. 109.

²⁷ EVİZ, s. 90.

²⁸ SERT SÜTÇÜ, s. 109.

²⁹ EVİZ, s. 90.

³⁰ "Anılan İçtihatı Birleştirme Kararı, sadece miras bırakanın tapulu taşınmazlarının devir ve temliklerinde yapmış olduğu muvazaalı işlemler için geçerlidir. 2918 sayılı Kanun gereğince trafik siciline tescili zorunlu araçlar dışındaki araçlar ve taşınır mallar ile tapuya kayıtlı olmayan taşınmazların temliklerinde ise gizli bağış sözleşmesi şekle bağlı olmayıp geçerlidir ve zilyetliğin devri ile mülkiyet karşı tarafa geçmektedir." (Y. 4. HD. E: 2020/ 1985, K: 2020 / 2139, T: 22.06.2020) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 20.01.2021)

Benzer kararlar için bkz. (Y. 1. HD. E: 2014/ 6217, K: 2014 / 12913, T: 03.07.2014)(Y. 1. HD. E: 2009/ 9971, K: 2009 / 11727, T: 11.11.2009)

³¹ EVİZ, s.91.

³² TEKDOĞAN, s. 201.

³³ Muvazaalı işlemin geçerliliğine ilişkin yok hükmünde, batıl, hükümsüz olduğu yönünde farklı görüşler bulunmaktadır. Muvazaalı işlemin yapılmasında şeklen de olsa karşılıklı irade beyanları bulunduğu için yok hükmünde kabul edilememekte, işlem kesin hükümsüz sayılmaktadır. Ancak muvazaalı işlemin hükümsüzlüğü, tarafların gerçek irade beyanları esas alınacağından TBK m. 27'de öngörülen kesin hükümsüzlükten farklı olmakta ve farklı sonuç doğurmaktadır. EVİZ, s.38.

uygun gizli sözleşme herhangi bir şekil şartına bağlı olmadığından dolayı geçerli sayılacağından tapusuz taşınmazın devri muvazaası nedeniyle iptal davasına konu edilemez^{34 35}.

Miras bırakanın yapmış olduğu tapusuz taşınmazın bağışlanması işlemine karşı, saklı payı ihlal edilen mirasçılar muvazaası nedeniyle iptal davası açamazlar. Bu halde mirasçılar, görünürdeki işlem olan satış sözleşmesinin hükümsüzlüğü tespit edildikten sonra saklı işlem olan bağışlamanın geçerli olmasıyla, bağışlama sözleşmesinin tenkisini talep edebileceklerdir³⁶.

3.3. Vasiyetname Yolu ile Yapılan Kazandırmalar

1.4.1974 tarih ve 1/2 sayılı YİBK uyarınca vasiyetname yolu ile yapılan kazandırmalarda muris muvazaası söz konusu olamayacaktır³⁷.

Vasiyetname, tek taraflı, ölüme bağlı bir tasarruf işlemidir. Vasiyetnamenin tek taraflı olmasının sonucu olarak miras bırakan tarafından her zaman geri alınabilir³⁸.

Muvazaası kural olarak iki taraflı hukuki işlemlerde söz konusu olacağından, tek taraflı bir hukuki işlem olan ve karşı tarafın kabulüne ihtiyaç duyulmayan vasiyetnamelerde muris muvazaası söz konusu olmayacak ve vasiyetnamenin iptali talep edilemeyecektir³⁹.

3.4. Bağışlama Yolu ile Yapılan Kazandırmalar

Bağışlama yolu ile yapılan kazandırmaların muris muvazaası nedeniyle iptalinin istenmesi mümkün değildir⁴⁰. Bağışlama sözleşmesi, bağışlayanın karşılık almaksızın malvarlığındaki

³⁴ ASLANTÜRK Merve (2019). "Muris Muvazaası", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, s.83.

³⁵ "Ancak, tapuda kayıtlı olmayan taşınmazlar, taşınır mal niteliğindedir ve zilyetlikten ibaret olan hakkın devri suretiyle yapılan elden bağışlama sözleşmeleri hiçbir biçim koşuluna bağlı değildir. Bu nedenle de gizlenerek yapılan bağışlama niteliğindeki tasarruf geçerlidir. Mirasbırakan tarafından tapusuz taşınmazların zilyetliğinin devri suretiyle gerçekleştirilen geçerli işlemlere karşı 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı İçtihatı Birleştirme Kararının uygulama yeri yoktur." (Y. 1. HD. E: 2017/ 1863, K: 2020 / 811, T: 12.02.2020) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 20.01.2021)

Benzer kararlar için bkz.

(Y. 1. HD. E: 2016/ 12700, K: 2019 / 6204, T: 03.12.2019) (Y. 1. HD. E: 2016/ 11507, K: 2019 / 5412, T: 23.10.2019)(Y. 1. HD. E: 2016/ 4763, K: 2019 / 1171, T: 21.02.2019) (Y. 1. HD. E: 2018/ 3218, K: 2018 / 15788, T: 20.12.2018) (Y. 1. HD. E: 2015/ 13336, K: 2018 / 11657, T: 28.06.2018)(Y. 1. HD. E: 2014/ 22496, K: 2017 / 2850, T: 24.05.2017)

³⁶ EVİZ, s. 86.

³⁷ RUHİ/RUHİ, s. 233; TEKDOĞAN, s. 217.

³⁸ SEROZAN Rona/ENGİN Baki İlkay(2014). "Miras Hukuku", Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, s. 279; KILIÇOĞLU Ahmet (2017). "Miras Hukuku", Turhan Kitabevi, 7. Baskı, s. 105; AYAN Mehmet (2016). "Miras Hukuku", Seçkin Yayınları, 9. Baskı, s. 103.

³⁹ "Miras bırakan Z. 'nin eşi Y.'tan kendisine intikal eden çekişme konusu taşınmazlardaki 1/4 payını vasiyetname yolu ile davalılara bıraktığı kayden sabittir. Bu işlem yönünden yukarıda açıklanan 01.04.1974 tarih, 1/2 sayılı İçtihatı Birleştirme Kararının uygulanma yeri yoktur." (Y. 1. HD. E: 2014/ 5044, K: 2014 / 7189, T: 07.04.2014) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 20.01.2021)

⁴⁰ TEKDOĞAN, s. 208.

belli değerleri bağışlananın malvarlığında artış sağlamak amacıyla bağışlanana vermesi veya vermeyi üstlenmesidir. Bağışlama, tek tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir⁴¹.

Miras bırakanın bağışlama yolu ile yapmış olduğu kazandırmalarda, miras bırakanın gerçek iradesi ile resmi sözleşme arasında uyumsuzluk bulunmadığı için muvazaadan bahsedilemeyecektir⁴². Miras bırakanın yapmış olduğu bağışlama işlemine karşı saklı payı ihlal edilen mirasçılar, ancak tenkis talebinde bulunabilirler⁴³.

3.5. Gizli Bağış Yoluyla Yapılan Kazandırmalar

Miras bırakanın mal kaçırmak amacıyla olsa dahi bedelini ödeyip satın aldığı taşınmazını, lehine yarar sağlamak istediği kişi adına tescil ettirmesi halinde muris muvazaasına konu olamaz. Zira, 01.04.1974 tarih, 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı, taşınmazın miras bırakan adına kayıtlı olmasını ve miras bırakanın adına tapulu bu taşınmazını gerçekte bağışlamak istediği halde, satış sözleşmesi yapmış gibi göstermiş olduğu durumlarda uygulanacaktır⁴⁴. Miras bırakanın üçüncü kişiden bedelini ödeyip satın aldığı taşınmazı, lehine yarar sağlamak istediği kişi adına tescil ettirmesi durumunda, miras bırakanın adına kayıtlı bir taşınmazın devri söz konusu olmayacağı için bu işlemin muvazaa nedeniyle iptali talep edilemez.

Muris muvazaasına ilişkin Yargıtay içtihatlarının istikrarlı olmadığı tespit edilmiştir. Yargıtay'ın, 1990'lı yıllara kadar verdiği kararlarında miras bırakanın gizli bağış yoluyla üçüncü kişilere veya diğer mirasçılardan birine yapmış olduğu kazandırmaların muris muvazaası kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmekteydi. Buna göre, miras bırakan bedelini ödemek suretiyle taşınmazını bağışlamış kabul edilmelidir⁴⁵. Bununla birlikte miras bırakanın, yarar sağlamak istediği kişiye para bağışında bulunduğu ve bu kişinin de bağışlanan parayla taşınmaz satın aldığı durumlarda muris muvazaasının söz konusu olamayacağı görüşü hakimdir⁴⁶.

⁴¹ ZEVKLİLER Aydın/GÖKYAYLA Emre (2014), "Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri", Turhan Kitapevi, 14. Bası, Ankara, s. 168.

⁴² "Burada yapılan bağış resmi biçim koşullarına, tarafların iradelerine uygun ve geçerli bir şekilde yapılmış bir işlemdir. Bu işlemlerle taşınmazın 1/2 payı bağışlanmıştır. Hibe niteliğindeki bu işleme karşı muvazaa iddiasında bulunulamaz. Bu işleme karşı ancak saklı payı ihlal edilen mirasçı ya da mirasçılar tenkis isteminde bulunabilirler." (Y. HGK, E: 2003/ 17-729, K: 2003 / 751, T: 10.12.2003) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 22.01.2021)

⁴³ "Mirasbırakan tarafından tapusuz taşınmazların zilyetliğinin devri suretiyle gerçekleştirirken geçerli işlemlere karşı 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı İçtihatı Birleştirme Kararının uygulama yeri yoktur. Mirasbırakanın sağlığında, gerek 3.kişiden parasını ödeyerek almak suretiyle ve gerekse tarafından yaptığı bağış niteliğindeki kazandırmaların mirasbırakanın ölümünden sonra saklı payların zedelenmiş olduğunun saptanması halinde tenkise tabi tutulacağı kuşkusuzdur." (Y. 1. HD. E: 2014/ 22496, K: 2017 / 2850, T: 24.05.2017) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 22.01.2021)

⁴⁴ TEKDOĞAN, s. 211.

⁴⁵ "Miras bırakanın yarar sağlamak istediği kişiye, üçüncü şahıslardan aldığı malın bedelini ödemesinin gizli bağış olduğu devamlılık kazanmış yargısal kararlar gereğidir. Olayda ise gizli bağışın tipik bir örneği mevcuttur. Bu itibarla görünürdeki satış bağışı muvazaa, örtülü bağış akti de şekil noksanlığı nedeni ile geçersizdir." (Y. 1. HD. E: 1982/ 12317, K: 1982 / 12081, T: 25.10.1982) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 21.01.2021)

⁴⁶ ASLANTÜRK, s. 84.

Yargıtay, 1990'lı yıllardan sonra verdiği kararlarında bu tutumunu değiştirerek miras bırakanın satın almış olduğu taşınmazın, lehine yarar sağlamak istediği kişi adına tescil edilmesi halinde taşınmazın miras bırakanın tapulu malı olmaması ve resmi memur önünde gerçekte bağışlamak istediği malı satış sözleşmesi yapmış gibi gösterme durumu kabul edilemeyeceğinden miras bırakanın bu işleminin, muris muvazaasına konu olamayacağına hükmetmiştir.⁴⁷ Bu durumda koşullarının bulunması halinde saklı payı zedelenen mirasçılar tenkis talebinde bulunabileceklerdir⁴⁸.

3.6. Kooperatif ve Şirket Ortaklık Payının Devri

Miras bırakanın kooperatif ortaklık payının devri işlemi muris muvazaası kapsamında değerlendirilmemektedir⁴⁹. Kooperatif ortaklık payının devri için herhangi bir şekil şartı kanunda öngörülmemiştir. Kooperatif ortaklık payını devreden ile devralan arasında yapılacak bir devir anlaşması ile ortaklığın devri gerçekleşir⁵⁰. Devreden ile devralan arasında yapılacak kooperatif payının devri sözleşmesinin hukuki niteliği, alacağın temliki ve borcun nakli olabilir⁵¹. Miras bırakanın kooperatif ortaklık payını devir işlemi, kişisel hakkın temliki niteliği taşıdığından dolayı gizli işlem olan bağışlama sözleşmesi geçerli sayılacak ve bu işlemin iptali muvazaaya gerekçesiyle talep edilemeyecektir⁵². Saklı payı bulunan mirasçılar, miras bırakanın kooperatif ortaklık payının devri işleminde, diğer kanuni koşulların varlığı halinde tenkis talebinde bulunabileceklerdir⁵³.

⁴⁷ “Bu ileri sürüşe göre; tapudaki temlikte üçüncü şahıs durumundaki murisi yorum yoluyla taraf durumuna getirmek suretiyle 1.4.1974 tarihli 1/2 sayılı Yargıtay İnançları Birleştirme Kararı'nın uygulanma yerinin bulunmadığının kabulü icap eder. (Y. HGK E: 1994/ 1-248, K: 1994 / 538, T: 21.09.1994) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 21.01.2021)

Benzer nitelikte; (Y. 1. HD. E: 2016/ 16943, K: 2020 / 1414, T: 27.02.2020)

⁴⁸ “Murisin gerçekte bedelini bizzat ödeyip, üçüncü kişiden satın aldığı taşınmazı mirastan mal kaçırmak amacıyla tapu siciline yarar sağlamak istediği kişi adına kaydettirmesi halinde, diğer bir söyleyişle bedeli ödenerek "gizli bağış" şeklinde gerçekleştirilen işlemler hakkında anılan Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararının doğrudan bağlayıcı olma niteliği yoktur. Bunun yanı sıra, karara, yorum yoluyla gizli bağış iddialarına yönelik olarak uygulama olanağı sağlanamayacağı; koşulları var ise tenkis istenebileceği Hukuk Genel Kurulunun 30.12.1992 tarihli 586/782; 21.9.1994 tarihli 248/538; 21.12.1994 tarihli 667/856; 11.10.1995 tarihli 1995/1-608 sayılı kararlarında belirtilmiş; Dairenin yargısal uygulaması da bu doğrultuda kararlılık kazanmıştır.” (Y. 1. HD. E: 2016/ 16923, K: 2020 / 1793, T: 12.03.2020) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 21.01.2021)

⁴⁹ TEKDOĞAN, s. 215.

⁵⁰ ALTUN Zeki (1999). “Ortağın Kooperatiften Çıkması Çıkarılması ve Hukuki Sonuçları”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 26.

⁵¹ ALTUN, s. 27.

⁵² “Mirasbırakan tapuda taşınmazı mal temlik etmediğinden, kooperatif payı devrine ilişkin tasarrufu ile ilgili olarak 1.4.1974 tarih ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulama yeri bulunmamaktadır. Böyle bir tasarrufun koşullarının varlığı halinde tenkis hükümlerine tâbi olacağı açıktır.” (Y. 1. HD. E: 2014/ 8917, K: 2016 / 6387, T: 24.05.2016) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 22.01.2021).

Benzer nitelikte; (Y. 1. HD. E: 2016/ 14935, K: 2019 / 6602, T: 17.12.2019)

⁵³ “Hemen belirtilmelidir ki, kişisel hakkın temliki niteliği taşıyan kooperatif ve şirket hisselerinin devri işleminde 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulama yeri bulunmadığı tartışmasızdır. Bu temliklerin koşullarının varlığı halinde tenkis hükümlerine tabi olacağı açıktır.” (Y. 1. HD. E: 2014/ 14293, K: 2016 / 1290, T: 08.02.2016) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 22.01.2021)

Miras bırakanın şirket ortaklık payının devri işlemi de aynı şekilde kişisel hakların devri niteliği taşıdığından dolayı muris muvazaası kapsamında değerlendirilmeyecek ve 01.04.1974 tarih, 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı uygulanma alanı bulmayacaktır⁵⁴.

Ancak şirket ortaklık payının devri işlemi, şartların bulunması halinde genel muvazaanın nedeniyle inceleme yapılarak işlemin iptali mümkün olabilir⁵⁵. Çünkü Yargıtay'ın yerleşik içtihatları gereğince resmi sicile bağlı tutulan malların devri halinde TBK'nın 19. maddesi uygulama alanı bulur⁵⁶.

3.7. Miras Bırakanın Haricen Sattığı Taşınmazın Tapuya Tescil Ettirilmesi

Miras bırakan, mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla taşınmazını bağışlamak istediği kişiye, taşınmazı haricen satma yoluna gidebilir. Bu halde taşınmazı satın alan kişi, miras bırakan ile yaptıkları sözleşmeye dayanarak miras bırakana karşı tapu iptal ve tescil davası açarak mahkemeden taşınmazın kendi adına tescilini talep edebilir. Taşınmazı satın alan kişi ile aralarındaki anlaşma çerçevesinde miras bırakan, bu davayı kabul ederek taşınmazın bu kişi adına tesciline ve taşınmazın bu kişiye devrine imkan sağlayabilir.⁵⁷

Mirasçılarının, taşınmazın devri işlemine karşı muris muvazaası gerekçesi ile dava açıp açamayacakları hususu tartışmalıdır.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 29.11.2006 tarihli kararında⁵⁸, miras bırakan ile üçüncü kişi arasındaki haricen satış sözleşmesi sebebiyle tapu iptal ve tescil davası açılması halinde tarafların asıl iradelerinin bağışlama işlemi olduğu, bu nedenle davanın kabulü ve taşınmazın üçüncü kişiye tescil edilmesinin kanuna karşı hile teşkil edeceği ve bu işlemin muris muvazaasına konu olabileceği kabul edilmiştir. Bu halde, 01.04.1974 gün ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı, esas alınmalıdır. Resmi görevli huzurunda muvazaalı iradenin beyan edilmesini öngören İBK Kararında bu beyanın miras bırakanın sadece bizzat tapu görevlisinin önünde beyanda bulunmasını değil, miras bırakanın beyanının tapu memuruna yazılı veya başka bir surette ulaştığı her halde bu şartın gerçekleşmiş sayılması gerektiği belirtilmiştir. Bu halde miras bırakanın iradesi, mahkeme kararı yoluyla tapu memuru önüne

⁵⁴ “Hemen belirtilmelidir ki, kişisel hakkın temlik niteliği taşıyan kooperatif ve şirket hisselerinin devri işlemi 1.4.1974 tarih 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulama yeri bulunmadığı tartışmasızdır. Bu temliklerin koşullarının varlığı halinde tenkis hükümlerine tabi olacağı açıktır.” (Y. 1. HD. E: 2016/ 3436, K: 2019 / 311, T: 21.01.2019) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 22.01.2021)

⁵⁵ TEKDOĞAN, s. 217.

⁵⁶ “Görüldüğü gibi trafikte kayıtlı araçlar, yapıları itibarıyla taşınır mal da olsalar mülkiyetlerinin geçişi taşınır ve taşınmazlardan farklı olarak, özel ve kendine özgü bir düzenleme koşuluna bağlanmıştır. Bunun sonucu olarak, alıcı ancak satış senedinde belirtilen hukuki neden gereğince aracın mülkiyetini kazanabilecektir. O nedenle satış ise satış, bağış ise bağış gereğince gerçekleşebilecektir. Eğer bu konuda yanlar arasında bir danışıklık varsa, gerçekten bağış satış gibi gösterilmişse, gerçek iradeleri resmi senette birleşmemiş olması nedeniyle mülkiyette geçmeyecektir. Yanların gerçek iradeleri ile senede yansıyan iradeleri birleşmediğinden, geçerli hukuki bir sonuç ortaya çıkmış sayılmayacak delillerin imkân vermesi koşulu ile danışıklı bir işlemin varlığının kabul edilmesi gündeme gelecektir. Bu sonuçta işlemin iptaline neden olacağı her türlü duraksamadan uzaktır.” (Y. HGK. E: 2008/ 1-711, K: 2008 / 725, T: 03.12.2008) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 23.01.2021)

⁵⁷ EVİZ, s. 110.

⁵⁸ (Y. HGK. E: 2006/ 1-734, K: 2006 / 761, T: 29.11.2006)

gelmiştir ve muvazaalı işleme dayanarak taşınmaz, üçüncü kişi adına tescil edilmiştir. Dolayısıyla bu halde muris muvazaasından bahsedilebilecektir.

Buna karşılık Yargıtay'ın bazı kararlarında taşınmazın, miras bırakan tarafından temlik edilmediği ve tescil işleminin mahkeme kararıyla gerçekleşmesi sebebiyle 01.04.1974 gün ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulanma alanı bulmayacağına karar verdiği görülmektedir⁵⁹.

Kanaatimizce, haricen satış sözleşmesi ile devredilen taşınmazın mahkeme kararı ile lehine yarar sağlanmak istenen kişi adına tescilinin sağlanması işlemi, muris muvazaası kapsamında değerlendirilemez. Muris muvazaasının unsurlarından biri, taşınmazın bizzat miras bırakan adına tescil edilmiş olması ve miras bırakanın gerçekte bağışlama olan satış iradesini tapu memuru önünde beyan etmesidir. Muris muvazaasının bu şartları, 01.04.1974 gün ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ile belirlenmiştir. Bu şartların dışına çıkılması veya genişletilmesi, yorum yoluyla içtihadın kapsamının genişletilmesi anlamına gelecektir. Burada taşınmazın mahkeme kararı ile lehine yarar sağlanmak istenen kişi adına tescil edilmiş olması, miras bırakanın taşınmazı tapuda lehine yarar sağlamak istediği kişiye devretmesi şartını sağlamaz.

3.8. İntifa Hakkı Tesisi

Miras bırakan, mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla mirasçılardan biri veya üçüncü kişi lehine, intifa hakkı tesis edebilir. İntifa hakkı başkasına ait bir mal, eşya veya hak üzerinde belirli bir kişiye tam yararlanma hakkı veren bir irtifak hakkıdır.⁶⁰ İntifa hakkı, taşınmazlarda tapu siciline tescil ile kazanılır (TMK m. 795/1)⁶¹. Ayrıca, lehine intifa hakkı kurulan kişinin geçerli bir kazanma sebebi olmalıdır. Bu sebepler, ölüme bağlı tasarruf, sözleşme veya kanun olabilir⁶².

Miras bırakanın, taşınmazı üzerinde mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla mirasçılardan biri veya üçüncü kişi lehine intifa hakkı tesis etmesi işleminin muris muvazaası kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği doktrinde ve Yargıtay içtihatlarında tartışmalıdır⁶³. Doktrindeki hakim görüş, miras bırakanın taşınmazı üzerinde muvazaalı intifa hakkı tesis etmesinin muris muvazaası kapsamında değerlendirilebileceği ve 01.04.1974 gün ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararına dayanarak iptal davası açılabilmesinin mümkün olduğu yönündedir⁶⁴.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, konuyla ilgili vermiş olduğu bir kararında⁶⁵, taşınmaz lehine kurulan intifa hakkının miras muvazaası olarak değerlendirilebileceği sonucuna varmıştır.

⁵⁹ (Y. 1. HD. E: 2016/17886, K:2020/2022, T: 01.06.2020),(Y. 1. HD, E: 2017/5286, K:2019/4829, T:25.09.2019)

⁶⁰ ESENER Turhan, GÜVEN Kudret (2012). "Eşya Hukuku", Yetkin Yayınları, 5. Baskı, s. 380; OĞUZMAN/SELİÇİ/ÖZDEMİR, s. 819; AKINTÜRK, s. 674; ERTAŞ, s. 519.

⁶¹ Taşınmaz üzerinde kurulan intifa hakkının kazanılması ve tescilinde, taşınmaz mülkiyetine ilişkin hükümler uygulanacaktır (TMK m. 795/2).

⁶² SERT SÜTÇÜ, s. 124; ESENER/ GÜVEN, s. 380.

⁶³ EVİZ, s. 105.

⁶⁴ EVİZ, s. 105; SERT SÜTÇÜ, s. 125.

⁶⁵ Y. HGK. E: 2010/ 599, K: 2011 / 178, T: 15.04.2014

Karara konu olayda ilk derece mahkemesinin, miras bırakanın taşınmazı üzerinde muvazaalı olarak tesis ettiği intifa hakkının muris muvazaası olarak değerlendirileceği yönünde vermiş olduğu karar özel dairece bozulmadığından usuli kazanılmış hak doğmuş bu nedenle intifa hakkı tesisinde muris muvazaası ilkeleri uygulanacağı kararı verilmiştir.

Yargıtay'ın diğer kararlarında⁶⁶, 01.04.1974 gün ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının mülkiyeti nakil işlemlerine ilişkin temlik işlemlerini kapsadığı, muris muvazaasının bu nedenle belirli bir kişi için sınırlı bir süre tesis edilen intifa hakkını kapsamayacağı ve İçtihadı Birleştirme Kararının kıyas yoluyla genişletilemeyeceği sebeplerine dayanarak miras bırakanın intifa hakkı tesisine ilişkin muvazaalı işleminin muris muvazaası kapsamında değerlendirilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

İntifa hakkı, sahibine taşınmaz üzerinde tam yararlanma hakkı vermektedir⁶⁷. Bu kapsamda miras bırakanın tesis etmiş olduğu intifa hakkı, mülkiyeti karşı tarafa geçirmese dahi taşınmaz ile ilgili tam yararlanma hakkı vermekle mirasçıların taşınmazdan yararlanmalarını engelleyebilir⁶⁸. İBK kararı kapsamında belirlenen muris muvazaası ilkeleri bu halde uygulanamaz. Ancak genel muvazaa hükümleri doğrultusunda görünürdeki işlem olan intifa hakkının tesisi muvazaa nedeniyle, gizli işlem ise resmi şekil şartına uyulmadığı gerekçesiyle geçersiz olacaktır. Bu durumda mirasçılar genel muvazaa hükümlerine dayanarak taşınmaz üzerinde tesis edilen intifa hakkının terkini talebiyle dava açabileceklerdir⁶⁹.

Yargıtay, mirasçılar açısından kanuni şartların varlığı halinde tenkis hükümlerinin uygulanabileceğini kabul etmektedir⁷⁰. Bu durumda miras bırakan, tesis etmiş olduğu intifa hakkı karşılığında bedel almış gibi gösterip, gerçekte almadıysa işlemin tenkisi de mümkün olmaz. Çünkü tenkis hükümleri karşılıksız ölüme bağlı tasarruflar ve sağlar arası kazandırmalar hakkında uygulanabilir⁷¹.

⁶⁶ “O halde Özel Dairenin, intifa tesisine ilişkin miras bırakan işleminin 1.4.1974 gün 1/2 sayılı içtihadı birleştirme kararı kapsamında bulunmadığına ilişkin saptama ve bozma kararı yasaya uygun bulunmaktadır.” (Y. HGK. E: 2003/ 1-458, K: 2003 / 470, T: 09.07.2003) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 24.01.2021)

Benzer nitelikte; (Y. 14.HD. E: 2011/ 12414, K: 2012 / 845, T: 26.01.2012)

⁶⁷ OĞUZMAN/SELİÇİ/ÖZDEMİR, s. 819

⁶⁸ “Bilindiği üzere, TMK'nun 794. maddesinde düzenlendiği üzere intifa hakkı “sahibine konusu üzerinde tam yararlanma yetkisi sağlar”. Bu vasfı itibarıyla intifa ile ilgili haklarda 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı İnançları Birleştirme Kararının uygulama yeri yoktur.” (Y. 1. HD. E: 2012/ 8921, K: 2012 / 12776, T: 12.11.2012) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 24.01.2021)

⁶⁹ EVİZ, s. 106.

⁷⁰ “Ancak, dava konusu 91 parsel sayılı taşınmazdaki 8 nolu bağımsız bölümde davalı lehine tesis edilen intifa hakkının iptaline karar verilmişse de anılan temlik yönünden 01.04.1974 tarih 1/2 Sayılı Yargıtay İnançları Birleştirme Kararının uygulama yeri bulunmadığı açıktır. Bu nedenle, davalı lehine tesis edilen kullanım hakkının iptaline karar verilmiş olması doğru değildir. Ne var ki, davacılar tapu iptal, tescil isteği yanında tenkis isteğinde de bulunmuş oldukları halde koşulların varlığı halinde anılan tasarrufların tenkise tabi olup olmadıkları üzerinde durulmamış ve bu konuda bir değerlendirme yapılmamıştır.” (Y. 1. HD. E: 2007/ 13034, K: 2008 / 3744, T: 25.03.2008) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 24.01.2021)

⁷¹ EVİZ, s. 107.

3.9. Uzun Süreli Kira Sözleşmesi Yapılması

Miras bırakan, mirasçılarında mal kaçırmak gayesiyle, mirasçılardan biri veya üçüncü kişi ile bedeli almaksızın uzun süreli bir kira sözleşmesi yapabilir ve bunu tapu siciline şerh edebilir. Kanunda kira sözleşmesinin şerhi için süre sınırı getirilmediğinden miras bırakan ve kiracı uzun süreler için sözleşmeyi tapu siciline şerh edebilirler. Kira sözleşmesinin tapu siciline şerh edilmesiyle kiracı bu sözleşmeyi taşınmaz sonradan devralan kişilere karşı da ileri sürebilecektir⁷². Miras bırakan ile mirasçılardan biri veya üçüncü kişi ile yapılan uzun süreli kira sözleşmesi, mirasçılar için taşınmaz üzerindeki haklarının kullanımını engelleyen bir durum olacaktır. Yargıtay içtihatları, miras bırakanın mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla yapmış olduğu kira sözleşmesinin tapuya şerh edilmesi halinde muris muvazaası ilkelerinin geçerli olmayacağı ve 01.04.1974 gün ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararına dayanılarak iptal davası açılmayacağı yönündedir. Bu durumda mirasçılar işlemde zarar gören üçüncü kişi sıfatıyla, kira sözleşmesinin muvazaalı olarak kurulması nedeniyle geçersizliğini öne sürerek kira sözleşmesi şerhinin terkinini talep edebileceklerdir⁷³.

Miras bırakan ile mirasçısı arasında yapılan kira sözleşmesinde ise sözleşmenin konusu para olacağından dolayı muvazaalı değil tenkis hükümlerine dayanılabilir. Bu durumda miras bırakanın ölümü ile miras payları kira sözleşmesi ile zedelenen mirasçılar, kira bedelinin tespitini ve ödenmesini, bu bedelin terekeye iadesini ve saklı payın zarar gördüğü durumlarda tenkis talebini öne sürebileceklerdir⁷⁴.

3.10. Muvazaalı Borç Senedi Düzenlenmesi

Miras bırakan, mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla aslında borçlu olmadığı halde mirasçılardan biri veya üçüncü kişi lehine borç senedi düzenleyebilir. Bu yolla lehine senet düzenlediği kişiye, aslında alacağı olmamasına karşın alacak hakkı sağlamaktadır. Miras bırakanın düzenlemiş olduğu adi veya ticari senet, borcun sebebinden bağımsız olacağı için kanunen şekil şartlarına sahipse geçerli olacaktır. Bu durumda senedin mal kaçırmak amacıyla düzenlendiğini savunan mirasçılar, bu hususu ispat etmek zorundadırlar⁷⁵.

Senetle ispat zorunluluğu gereğince kanunda ispat sınırı olarak gösterilen bedeli aşan hukuki işlemler ile senede karşı olan iddialar yalnızca senet ile ispat edilebilir. Buna göre senede karşı ileri sürülecek ve senedin hüküm ve kuvvetini ortadan kaldıracak veya azaltacak her türlü iddia senet ile ispat edilmelidir⁷⁶. Mirasçılar, miras bırakanın halefi olmalarından dolayı senedin, muvazaalı olarak düzenlendiğini ispat etmeleri senede karşı senet ile ispat kuralı gereğince güç olacaktır. Bu halde mirasçılarda, muvazaalı olarak tesis edilen senedin bedelinin terekedeki malvarlığından ödenmesi sebebiyle, kendi malvarlıklarında bir eksilme meydana

⁷² ÇABRİ Sezer(2012). “Kira Sözleşmesinde Kiralananın Mülkiyetinin El Değiştirmesinin veya Üçüncü Kişinin Kiralanan Üzerinde Sınırlı Ayni Hak Sahibi Olmasının Sözleşmeye Etkisi”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 18, S. 3, İstanbul, s: 163-199, s. 190.

⁷³ SUN Nuran (2019). “Muris Muvazaası”, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, s. 67.

⁷⁴ SERT SÜTÇÜ, s. 126.

⁷⁵ SERT SÜTÇÜ, s. 126.

⁷⁶ KARSLI Abdurrahim (2014), “Medeni Muhakeme Hukuku”, Alternatif Yayıncılık, 4. Bası, s. 527; KURU Baki, ARSLAN Ramazan, YILMAZ Ejder (2014), “Medeni Usul Hukuku”, Yetkin Yayınları, 25. Baskı, s. 388.

gelecektir. Borcun, terekeden karşılanamaması halinde dahi mirasçılarının terekedeki borçtan sorumluluğu sebebiyle bizzat zarara uğramaları söz konusu olur. Bu durumda mirasçılarının senedin muvazaalı olduğunu iddia ettikleri iptal davasında senedin tarafı gibi senede karşı senetle ispat kuralına tabi tutulmaları hakkaniyete aykırı olabilir⁷⁷. Benzer şekilde Yargıtay da, mirasçılarının külli halef sıfatıyla değil, kendi haklarına dayanarak davanın tarafı olduklarından dolayı senede karşı senet kuralının uygulanmayacağı ve iddialarını tanıkla ispat edebilecekleri yönünde karar vermiştir⁷⁸.

Muvazaalı olarak düzenlenen borç senedi geçerli bir bağışlama sözleşmesine dayanıyorsa, senet geçersiz olsa dahi geçerli olan bağışlamanın tenkisi talep edilebilir. Aynı şekilde miras bırakanın düzenlediği senet muvazaalı değilse, mirasçılar senedin saklı paylarının ihlali amacıyla düzenlendiğini ileri sürebileceklerdir⁷⁹.

3.11. Kadastro Tespitinde Miras bırakanın İrade Beyanı

Miras bırakan, adına kayıtlı olan tapulu taşınmazını kadastro tespiti sırasında mirasçılarında mal kaçırmak kastı ile üçüncü kişi adına tespit ettirebilir. Üçüncü kişi adına tespiti sağlanan bu taşınmazın tapu iptal davasında 01.04.1974 gün ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı uygulanmaz⁸⁰.

Kadastro Kanunu m. 13/B-a,b maddesi gereği, “*Tapuda kayıtlı taşınmaz mal kayıt sahibi veya mirasçılarında başkası zilyet bulunuyorsa; kayıt sahibi veya mirasçılarının kadastro teknisyeni huzurunda muvafakatleri halinde zilyet adına; zilyet, taşınmaz malı, kayıt malikinden veya mirasçılarında veya mümessillerinden tapu dışı bir yolla iktisap ettiğini, onların beyanı veya herhangi bir belge ile veya bilirkişi veyahut tanık sözleriyle ispat ettiği ve ayrıca en az on yıl müddetle çekişmesiz, aralıksız ve malik sıfatıyla zilyet bulunduğu takdirde zilyet adına tespit olunacaktır.*”

Bu madde gereğince miras bırakan, mülkiyetinde olan taşınmazını kadastro teknisyeni huzurunda vereceği tek taraflı beyanı ile üçüncü kişi adına tespit ettirilmesini sağlayabilir. Yargıtay kararlarında, muris, mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla bu tespiti yaptırmış olsa bile söz konusu taşınmazın üçüncü kişiye devrini sağlayan bir sözleşmenin söz konusu olmadığı kanaatinde. Bu halde, miras bırakanın kadastro teknisyeni önünde tek taraflı irade beyanı mevcut olduğundan 01.04.1974 gün ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulanamayacağı kanaatinde. ⁸¹

⁷⁷ EVİZ, s. 108.

⁷⁸ “*Hükümde öngörülen senede karşı senetle ispat kuralı senedin tarafları için geçerlidir. Senedin tarafları kavramına külli halefler yani mirasçılar da dahil olduğundan, mirasçılarının külli halef sıfatıyla senede karşı dava açmaları halinde, iddialarını ancak senetle (yazılı delille) ispat edebilirler. Ancak, mirasçılar külli halef sıfatıyla değil de sadece kendi haklarına dayanarak dava açarlarsa, senede karşı olan iddialarını senet (kesin delil) ile ispat etmek zorunda olmayıp, tanıkla ispat edebilirler (HGK 21.04.1978, 13-3608/338, HGK 12.04.1985, 4-558/317).*” (Y. 19. HD. , E: 2009/ 998 K: 2009 / 8386, T: 17.09.2009) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 25.01.2021)

⁷⁹ EVİZ, s. 109.

⁸⁰ ASLANTÜRK, s. 87.

⁸¹ “*Hal böyle olunca, dava konusu taşınmazların davalı adına tapu kayıtlarının oluşmasının dayanağının mirasbırakanın tapulama sırasında tapulama teknisyeni huzurunda verdiği ve imzası tahtında bu yerlerin davalı*

Tapuda kayıtlı olmayan taşınmazların tespiti ile ilgili Kadastro Kanunu m. 14'e göre;

“Tapuda kayıtlı olmayan ve aynı çalışma alanı içinde bulunan ve toplam yüzölçümü sulu toprakta 40, kuru toprakta 100 dönüme kadar olan (40 ve 100 dönüm dahil) bir veya birden fazla taşınmaz mal, çekişmesiz ve aralıksız en az yirmi yıldan beri malik sıfatıyla zilyetliğini belgelerle veya bilirkişi veyahut tanık beyanlarıyla ispat eden zilyedi adına tespit edilir.”

Miras bırakanın üçüncü kişi veya mirasçılarında biri lehine vermiş olduğu tek taraflı irade beyanı ile tespiti sağlanan tapusuz taşınmazların tapu kayıtlarının iptali talebiyle açtığı davada, bu işlem muris muvazaası kapsamında değerlendirilmeyecektir⁸². Yargıtay kararlarında da tapusuz taşınmazlar taşınır mal niteliğinde olduklarından dolayı bağışlama sözleşmelerinin hiçbir şekil şartına bağlı olmadığı gerekçesiyle muris muvazaasının oluşmayacağı belirtilmiştir⁸³. Bu durumda saklı payı ihlal edilen mirasçılar, kanuni şartların varlığı halinde tenkis yoluna başvurabilirler⁸⁴.

3.12. İyiniyetli Üçüncü Kişilere Yapılan Devirler

Muris muvazaası kapsamında miras bırakan, mirasçılardan mal kaçırma amacıyla adına kayıtlı taşınmaz malını gerçekte bağışlamak istediği halde, lehine kazandırma yapmak istediği kişiye satış yapmış gibi göstermektedir. Bu şekilde tapu siciline yapılmış olan tescil yolsuz tescil hükmünde olacaktır(TMK m. 1024/2).

Tapu sicilindeki tescil yolsuz olsa dahi, tapu kütüğüne güven ilkesi gereğince bu yolsuz tescile dayanarak iyi niyetle hak kazanan üçüncü kişilerin kazanımları korunacaktır⁸⁵. İyi niyetli üçüncü kişinin tapuya dayanarak yaptığı kazanımlarının korunmasını sağlayan tapuya güven ilkesinden yararlanmanın bazı koşulları bulunmaktadır. Buna göre, üçüncü kişinin kazandığı hakkın bir ayni hak olması, kazanımın tapu sicilindeki yolsuz tescile dayanması, ayni hak ediniminin geçerli ve tapu sicilinin yansıttığı görüntüye dayanması, ayni hak edinen kişinin üçüncü kişi olması ve bu kişinin iyi niyetli olması gerekmektedir⁸⁶. Üçüncü kişinin iyi niyetinden kasıt, bu kişinin tapu sicilindeki yolsuzluğu bilmiyor ve bilmesi gerekmiyor

adına tespitine muvafakatini içeren tek taraflı beyanı olup, taşınmazların davalıya devrini sağlayan bir sözleşme ilişkisi bulunmadığından muris muvazaasına ilişkin 01.04.1974 tarih 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının eldeki davada uygulanamayacağı gözetilerek davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu üzere karar verilmesi isabetsizdir.” (Y. 1. HD. E: 2016/ 1993, K: 2018 / 15445, T: 12.12.2018) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 25.01.2021)

⁸² TEKDOĞAN, s. 227.

⁸³ *“Bilindiği üzere; tapuda kayıtlı olmayan taşınmazlar, taşınır mal niteliğindedir. Tapusuz taşınmazlarda zilyetlikten ibaret olan hakkın devri suretiyle yapılan elden bağışlama sözleşmeleri hiçbir şekilde biçim koşuluna bağlı değildir. Bu nedenle gizlenerek yapılan bağış niteliğindeki tasarruflar geçerlidir. Bu tür durumlarda 01.04.1974 tarih 1/2 sayılı İBK'nın uygulanma yeri yoktur.”* (Y. 1. HD. E: 2018/ 4915, K: 2019 / 1130, T: 20.02.2019) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 25.01.2021)

Benzer nitelikte; (Y. 1. HD. E: 2016/ 12700, K: 2019 / 6204, T: 03.12.2019)

⁸⁴ *“O halde, yukarıda açıklanan nedenlerle bağış suretiyle temlik edilen çekişme konusu 125 ada 54 ve 63 parsel sayılı taşınmazlar yönünden, 01.04.1974 tarih 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının uygulama yeri bulunmadığından, tapu iptal ve tescil isteğinin dinlenemeyeceği kuşkusuzdur. Ancak koşullarının varlığı halinde tenkis istenebilir.”* (Y. 1. HD. E: 2019/ 3641, K: 2019 / 5496, T: 30.10.2019) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 25.01.2021)

⁸⁵ AKCAN, s. 30; ERTAŞ, s. 100; AKINTÜRK, s. 313.

⁸⁶ TEKDOĞAN, s. 255.

olmasıdır. Buna göre tapu sicilindeki kayıtları inceleyen, kendinden beklenen özeni gösteren kişiler iyi niyetli olarak kabul edileceklerdir⁸⁷.

Tapuya güven ilkesinin sonucu olarak, tapuya güvenerek hak kazanan iyi niyetli üçüncü kişinin bu kazanımı korunacak ve kişi kazanmış olduğu aynı hak üzerinde dilediğince tasarrufta bulunabilecektir⁸⁸. Bunun miras hukukundaki görünümü olarak belirtilmelidir ki miras bırakanın tapulu taşınmazını mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla bir başkasına devretmesi halinde muris muvazaası söz konusu olur ve taşınmazın tapuda bu kişi adına tescili yolsuz tescil hükmündedir. Muris muvazaası kapsamında mirasçılar, bu işlemin iptalini dava edebileceklerdir. Miras bırakanın devretmiş olduğu taşınmazı devralan kişi, taşınmazı iyi niyetli üçüncü kişiye devrederse tapuya güven ilkesi gereğince iyi niyetli üçüncü kişi mülkiyeti kazanır ve bu kazanımı hukuken korunduğu için mirasçılar bu kişiye karşı muvazaa iddiası ile iptal davası açamazlar⁸⁹.

⁸⁷ RUHİ/RUHİ s. 233; YAKUPPUR Sendi (2013). “Tapu Kütüğüne Güven İlkesi”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, s. 137.

⁸⁸ RUHİ/RUHİ, s. 233; TEKDOĞAN, s. 276.

⁸⁹ “Somut olayda; mirasbırakan Şemi'nin ölümünden kısa bir süre önce, gerçek değerinden çok düşük bir bedelle dava konusu taşınmazı satış göstermek suretiyle oğlu olan davalı ...'e temlik ettiği, buna karşın terekesinde para çıkmadığı gibi özellikle, ölen eşinden kızlarına kalan yerlerin yeterli olduğu ve bu nedenle onlara mal bırakmak istemediği, satış için makul bir nedeninin de olmadığı gözetildiğinde davalı ...'e yapılan temlikin mirasçılardan mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan, son kayıt maliki davalı şirketin 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 1023. maddesi uyarınca ediniminde iyi niyetli olduğu taktirde yasal koruma altında olacağı kuşkusuzdur. Ancak, mahkemece bu yönde yapılan araştırmanın hüküm kurmaya yeterli olduğunu söylenebilme olanağı bulunmamaktadır.

...

Hâl böyle olunca, yukarıda yapılan açıklamalar ışığında üçüncü kişi konumundaki taşınmazı temlik alan davalı şirketin iyi niyetli olup olmadığının belirlenmesi yönünden şirket kayıtlarının getirilmesi, tapu kayıtlarının ve dayanağı tüm belgelerin (resmi akıtlar, ifraz, taksim, imar vs.) bütün geldi ve gittileri ile birlikte (birbirini takip edecek ve denetime elverişli olacak şekilde) ilgili tapu müdürlüğünden teminin edilmesi, gerekirse tanıkların tekrar dinlenmesi ve tüm kanıtların yukarıda değinilen ilkeler ile birlikte değerlendirilmesi, davalı şirketin TMK.nun 1023. maddesinin koruyuculuğundan yararlanabileceğine kanaat getirilmesi halinde davacıların tazminat isteğinin de değerlendirilip sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken eksik araştırma sonucu yazılı olduğu üzere hüküm kurulmuş olması doğru değildir” (Y. 1. HD. E: 2014/ 19307, K: 2017 / 266, T: 17.01.2017) (<https://www.sinerjimevzuat.com.tr> e.t. 25.01.2021)

4. SONUÇ

Muvazaa, tarafların, görünürde yaptıkları anlaşmanın hiç hüküm doğurmaması ya da başka bir anlaşmanın hüküm doğurması hususunda anlaşmalarıdır. Muvazaanın bir görünümü olan muris muvazaası, miras bırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla tapuda kayıtlı olan taşınmazını gerçekte bağışlamak istediği halde satış sözleşmesi yapmış gibi göstermesidir. Muris muvazaası kavramı kanunda düzenlenmemiş Yargıtay içtihatları ile geliştirilmiştir. Muris muvazaasının kaynağı 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı İçtihatları Birleştirme Kararıdır.

Miras bırakanın yapmış olduğu işlemin muris muvazaası olarak değerlendirilebilmesi için, miras bırakanın tapuda kayıtlı olan taşınmazının bulunması gerekmektedir. Tapuda kayıtlı olan bu taşınmaza ilişkin gerçekte bağışlama iradesi bulunmasına karşın lehine tasarrufta bulunmak istediği kişiyle satış sözleşmesi yapılmalıdır. Miras bırakanın, taşınmazını satmaya yönelik iradesini tapu memuru önünde beyan etmesi gerekmektedir. Son olarak, miras bırakanın bu işlemi yaparken mirasçılardan ve terekeden mal kaçırmaya niyeti olması gerekmektedir. Muris muvazaasının görünürdeki işlemi olan satış sözleşmesi tarafların iradelerine uygun olmadığı için, gizli işlem olan bağışlama sözleşmesi ise şekle aykırı olduğu için geçersiz olacaktır.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı ile belirlenmiş olan muris muvazaasının şartlarını taşımayan işlemler, muris muvazaası olarak değerlendirilmemekte ve iptal davasına konu olamamaktadır. Yargıtay kararları ışığında muris muvazaası olarak kabul edilmeyip iptal edilemeyen işlemler, taşınırın devri işlemleri, tapusuz taşınmazların devri, vasiyetname yoluyla yapılan kazandırmalar, bağışlama yoluyla yapılan kazandırmalar, gizli bağış yoluyla yapılan kazandırmalar, kooperatif ve şirket ortaklık payının devri, miras bırakanın haricen sattığı taşınmazın mahkeme kararıyla tapuya tescil ettirilmesi, intifa hakkı tesisi, uzun süreli kira sözleşmesi yapılması, muvazaalı borç senedi düzenlenmesi, kadastro tespitinde miras bırakanın irade beyanı ve iyi niyetli üçüncü kişilere yapılan devirlerdir.

Taşınırın devri işlemleri, görünürdeki işlem olan satış sözleşmesi geçersiz olsa dahi taşınır malların devri şekli bağlı olmadığından gizli işlem olan bağışlama sözleşmesi geçerli olduğundan dolayı muris muvazaası olarak değerlendirilmemektedir. Tapusuz taşınmazlar devre konu olduğunda taşınır mal kabul edildiklerinden dolayı, taşınırın devri işlemleri gibi tapusuz taşınmazların devri de muris muvazaası olarak değerlendirilmemektedir. Muvazaa iki taraflı bir hukuki işlem olduğundan dolayı, tek taraflı bir hukuki işlem olan vasiyetnamelerde muris muvazaası söz konusu olmayacaktır. Bağışlama yolu ile yapılan kazandırmalarda, miras bırakanın asıl iradesi ile işlem arasında uyumsuzluk bulunmadığından muvazaa söz konusu olmayacaktır. Miras bırakanın, bedelini ödeyip satın aldığı taşınmazı lehine yarar sağlamak istediği kişinin adına tescil ettirmesi hali olan gizli bağış yoluyla kazandırmalar, taşınmaz miras bırakan adına kayıtlı olmadığı için muris muvazaası kapsamında değerlendirilemez. Kooperatif ve şirket ortaklık payının devri işlemleri kişisel hakların devri niteliğinde olduğundan dolayı muris muvazaası olarak değerlendirilemez. Miras bırakanın haricen sattığı taşınmazın mahkeme kararıyla tapuya tescil ettirilmesi halinde muris muvazaası oluşup oluşmayacağı Yargıtay kararlarında tartışmalıdır. Kanaatimizce bu işlem, miras bırakanın taşınmazını lehine yarar sağlamak istediği kişiye tapuda devri olmadığı için muris muvazaası

şartlarını taşımadığından dolayı muris muvazaası olarak değerlendirilemez. Miras bırakanın taşınmazı üzerinde lehine yarar sağlamak istediği kişiye intifa hakkı tanınmasının muris muvazaası olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği de doktrin ve Yargıtay içtihatlarında tartışmalıdır. Miras bırakanın, mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla mirasçılarında biri veya üçüncü kişi lehine uzun bir kira sözleşmesi akdetmesi ve bunu tapu siciline şerh etmesi halinde de muris muvazaası söz konusu olmamaktadır.

Miras bırakanın, mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla aslında borçlu olmadığı halde lehine yarar sağlamak istediği kişi lehine borç senedi düzenlemesi halinde Yargıtay mirasçılarında, senedin muvazaalı olduğunu ispat etmelerinde senede karşı senet ile ispat kuralının uygulanmayacağına ve iddialarında tanıkla ispat edebileceklerine karar vermiştir. Miras bırakanın, adına tapuda kayıtlı taşınmazında kadastro tespiti sırasında lehine yarar sağlamak istediği kişi adına tescil ettirmesi halinde bir sözleşme bulunmadığı ve miras bırakanın tek taraflı irade beyanı söz konusu olduğu için muris muvazaası bulunmamaktadır. Aynı şekilde miras bırakanın tapuya kayıtlı olmayan taşınmazında lehine yarar sağlamak istediği kişi adına tescil ettirmesi halinde tapuya kayıtlı olmayan taşınmazlar taşınır mal niteliğinde olduğu için muris muvazaası bulunmamaktadır. Miras bırakanın, mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla taşınmazında mirasçılarında biri veya üçüncü kişiye devretmesi halinde tapu siciline yapılan tescil yolsuz tescil hükmünde olsa dahi tapu kütüğüne güven ilkesi gereğince bu tescile dayanarak iyi niyetle hak kazanan üçüncü kişinin bu kazanımını korunur ve muris muvazaası kapsamında iptal edilemez.

KAYNAKÇA

AKCAN Gözde (2019). “Muris Muvazaası”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

AKINTÜRK Turgut (2009). “Eşya Hukuku”, Beta Yayım, 1. Basım, İstanbul.

ALTUN Zeki (1999). “Ortağın Kooperatiften Çıkması Çıkarılması ve Hukuki Sonuçları”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

ASLANTÜRK Merve (2019). “Muris Muvazaası”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

AYAN Mehmet (2016). “Miras Hukuku”, Seçkin Yayınları, 9. Baskı.

BERKTAŞ Esra, “Muris Muvazaası”, https://www.berktas.av.tr/file/pdf/Muris%20Muvazaas%C4%B1_1.pdf. (e.t. 20.01.2021)

ÇABRİ Sezer(2012). “Kira Sözleşmesinde Kiralananın Mülkiyetinin El Değiştirmesinin veya Üçüncü Kişinin Kiralanan Üzerinde Sınırlı Aynı Hak Sahibi Olmasının Sözleşmeye Etkisi”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 18, S. 3, İstanbul, s: 163-199.

EREN Fikret (2012). “Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, Yetkin Yayınları, 14. Baskı.

ERTAŞ Şeref (2012). “Eşya Hukuku”, Barış Yayınları, 10. Baskı, İzmir.

ESENER Turhan, GÜVEN Kudret (2012). “Eşya Hukuku”, Yetkin Yayınları, 5. Baskı.

EVİZ Esra (2019). “Muris Muvazaası”, Onikilevha yayınları, 1. Bası.

İNCİ Onur (2019). “Yargıtay Uygulamasında Muris Muvazaası”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

KARSLI Abdurrahim (2014), “Medeni Muhakeme Hukuku”, Alternatif Yayıncılık, 4. Bası.

KAYHAN Fahrettin (2000). “Taşınmaz Mülkiyetinin Naklinde Muris Muvazaası”, Ankara Barosu Dergisi, 2000-3, s:177-197.

KILIÇOĞLU Ahmet (2011), “Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, Turhan Kitabevi, 15. Baskı.

KILIÇOĞLU Ahmet (2017). “Miras Hukuku”, Turhan Kitabevi, 7. Baskı.

KURU Baki, ARSLAN Ramazan, YILMAZ Ejder (2014), “Medeni Usul Hukuku”, Yetkin Yayınları, 25. Baskı.

NOMER Haluk Nami (2013). “Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, Beta Yayınları, 13. Bası.

OĞUZMAN Kemal/ ÖZ Turgut (2013). “Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1”, Vedat kitapçılık, 11. Bası.

OĞUZMAN Kemal/SELİÇİ Özer/OKTAY ÖZDEMİR Saibe (2014). “Eşya Hukuku”, Filiz Kitabevi, 17. Baskı, İstanbul.

REİSOĞLU Safa (2006), “Borçlar Hukuku Genel Hükümler”, Beta Basım, 18. Bası.

- RUHİ Canan/ RUHİ Ahmet Cemal (2017). “Muris Muvazaası”, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı.
- SEROZAN Rona/ENGİN Baki İlkay(2014). “Miras Hukuku”, Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı.
- SERT SÜTÇÜ Selin (2018). “Miras Bırakanın Muvazaalı Hukuki İşlemleri ve Sonuçları”, Seçkin Yayıncılık, 1. Bası.
- SUN Nuran (2019). “Muris Muvazaası”, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- TEKDOĞAN Aydın (2021). “Muris Muvazaası Nedeniyle Tapu İptal ve Tescil Davaları”, Seçkin Yayıncılık, 4. Bası.
- TOPUZ Murat (2016). “Yargıtay Kararları Işığında Muris Muvazaasının Varlığını Gösteren Emareler”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 15 (2), s: 709-727.
- UYAR HATİPOĞLU Zeynep (2017). “Yargıtay İçtihatlarına Göre Muris Muvazaasında Miras Bırakanın Asıl İradesinin Tayini”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 22, Sayı: 36, s. 109-135.
- YAKUPPUR Sendi (2013). “Tapu Kütüğüne Güven İlkesi”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- ZEVKLİLER Aydın/GÖKYAYLA Emre (2014), “Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri”, Turhan Kitapevi, 14. Bası, Ankara.